

پایان ابرقدرتی دلار

رهبر انقلاب اسلامی چهارشنبه هفته گذشته در دیدار رئیس‌جمهور روسیه همکاری برای مقابله مشترک با تحریم‌های آمریکا بر ضد ایران و روسیه را مفید خواندند...

رهبر انقلاب اسلامی چهارشنبه هفته گذشته در دیدار رئیس‌جمهور روسیه همکاری برای مقابله مشترک با تحریم‌های آمریکا بر ضد ایران و روسیه را مفید خواندند و گفتند: «بدون توجه به تبلیغات منفی دشمنان برای تضعیف روابط کشورها، می‌توانیم تحریم‌های آمریکا را با روش‌هایی از جمله حذف دلار و جایگزین کردن پول ملی در معاملات اقتصادی دو یا چندجانبه، بی‌اثر و آمریکا را منزوی کنیم.»

تاکید رهبر انقلاب بر ضرورت کاهش وابستگی اقتصاد کشور به دلار آمریکا، نکته جدیدی نیست. 28 شهریور سال گذشته نیز در دیدار فرماندهان سپاه با رهبر انقلاب، ایشان در یک وعده و فرمان تاریخی عنوان کردند که «اگر مسئولان و مردم بتوانند اقتصاد مقاومتی را به معنای واقعی محقق و کشور را از «جادوی مالی و پولی دشمن» خلاص کنند و ارزش و آفای دلار را در زندگی اقتصادی بشکنند، کشورهای دیگر را نیز نجات داده‌اند و برای آنها الگو خواهند شد.»

به گفته کارشناسان، پس از اجرایی شدن برجام و رفع نشدن تحریم‌های پولی و بانکی، حذف دلار از مبادلات بین‌المللی ایران، اهمیتی بیش از پیش یافته است زیرا آسیب‌پذیری اقتصاد ایران برابر تحریم‌های آمریکا ناشی از وابستگی به معاملات دلاری است. از سوی دیگر، قانون تحریمی جدید کاتسا که آمریکا از هفته گذشته اجرای آن را علیه ایران آغاز کرده، مشخصاً بازار ارز و معاملات بانکی و تجاری ایران را هدف قرار داده است.

میزان اثربخشی این تحریم‌های جدید علیه ایران، به میزان وابستگی اقتصاد کشورمان به معاملات دلاری بستگی دارد. بنابراین اجرای اقدامات کوتاه‌مدت و میان‌مدت برای کاهش اتکا به دلار، برای اقتصاد کشورمان ضروری است که هم فواید کوتاه‌مدت (مقابله با تحریم کاتسا) دارد و هم فواید بلندمدت (مقاوم‌سازی اقتصاد ایران در برابر تحریم‌های آمریکا).

یکی از ابزارهای ساده و ابتدایی در دسترس دولت برای رهایی از سلطه دلار، استفاده از پیمان پولی دو و چندجانبه است؛ اقدامی که کشورهای دیگر خصوصاً روسیه و چین مدت‌هاست به سمت آن رفته و فرآیند حذف دلار را در پیش گرفته‌اند.

با توجه به روی آوردن کشورهایمان به رهایی مانند چین و روسیه به حذف دلار و تلاش برای اعتبار بخشیدن به ارز کشورشان، یکی از مهم‌ترین رویکردهای ایران در حال حاضر باید توجه به پیمان پولی دوجانبه و چندجانبه برای رهایی از سیطره و آفای دلار و آسیب‌های احتمالی آن (که در اوج تحریم‌ها دامن‌گیر کشور شد) باشد.

پیمان پولی فقط با ترکیه عملیاتی شد

حدود سه سال است موضوع برقراری پیمان پولی دوجانبه در اقتصاد و مبادلات تجاری ایران به یکی از مباحث مهم تبدیل شده و این در حالی است که با وجود مذاکرات زیادی که در این زمینه صورت گرفته فقط پیمان پولی با ترکیه اجرایی شده و با دو کشور روسیه و عراق هنوز به مرحله عملیاتی نرسیده است.

طبق گفته حمید حسینی، دبیرکل اتاق مشترک بازرگانی ایران و عراق، هنوز پیمان پولی با عراق اجرایی نشده است. بانک مرکزی ایران مدعی است برای همکاری‌های بانکی با طرف عراقی مذاکره کرده و پیشنهاد داده، ولی عراق امضا نکرده است. عراق هم ادعا دارد برای پیمان پولی آمادگی دارد و یک توافقنامه 17 بندی هم در این زمینه نوشته و برای بانک مرکزی ایران فرستاده، اما بانک مرکزی اقدام نکرده است.

به گفته این عضو هیات نمایندگان اتاق بازرگانی ایران، بانک مرکزی آنقدر درگیر مسائل نظام بانکی و سپرده‌گذاران است که عملاً فرصت موضوعات بین‌المللی و پیگیری‌های خارجی را ندارد و به نظر

می‌رسد که در این زمینه بیشتر کم‌کاری از بانک مرکزی ماست.

اما در این میان، ترکیه تنها کشوری است که پیمان پولی با آن برقرار شده است. البته به گفته جلال ابراهیمی، دبیرکل شورای مشترک بازرگانی ایران و ترکیه، دلار هنوز از مبادلات تجاری ایران و ترکیه حذف نشده است، اما تجار دو کشور می‌توانند بدون دلار هم معامله و از پول‌های محلی استفاده کنند، یعنی ما می‌توانیم تجارتان با ترکیه را به وسیله پول ملی هم انجام دهیم. باید دید سرانجام پیمان پولی با کشورهای روسیه و عراق که از مدت‌ها پیش بحث برقراری پیمان پولی با آنها مطرح شده است، چه زمانی عملیاتی خواهد شد و البته این امر چقدر به نفع تجار و اقتصاد کشورمان خواهد بود.

پیمان‌های منطقه‌ای اجرا شود

دکتر حیدر مستخدمین‌حسینی، معاون سابق بانک مرکزی در این باره به خبرنگار ما گفت: یکی از اصول اقتصادی که می‌تواند وابستگی کشورها را از ارز دلار کاهش دهد، پیمان‌های منطقه‌ای است. در این روش، کشورها مشخص می‌کنند که چه میزان کالا نیاز دارند و چه میزان کالای صادراتی در اختیارشان است و مبادله کالا به کالا صورت می‌گیرد.

وی افزود: یکی از ایراداتی که به دولت‌های مختلف در ایران وارد است، فراموش کردن پیمان‌های منطقه‌ای یا پیمان‌های پولی دوجانبه است و هر زمان که آمریکا اقتصاد ایران را تهدید می‌کند ما به این فکر می‌افتیم که با کشورهای دیگر پیمان‌های جدیدی برقرار کنیم در حالی که نباید آن را موقتی دید.

مستخدمین‌حسینی با اشاره به این‌که اکنون کشورهای پیشرفته به مبادله کالا به کالا روی آورده‌اند، ادامه داد: در طول چند سال گذشته برخلاف موضوعات مطرح شده که بازارهای بین‌المللی به روی ایران باز است اما وابستگی به واردات با ارز دلار بیشتر شد در حالی که در همان سال‌ها اگر وابستگی خود را به این ارز کاهش می‌دادیم، اکنون از تهدیدهای آمریکا دچار تنش نمی‌شدیم.

این کارشناس اقتصاد با بیان این‌که دولت به دلیل دریافت ارز ارزان حاصل از فروش نفت‌زخم، واردات زیادی را انجام می‌دهد، تصریح کرد: اگر دولت اقدام به تولید و عرضه کالاهای ایرانی در بازارهای صادراتی می‌کرد و با این روش، ارز وارد کشور می‌شد دیگر واردات محصولات مصرفی و... براحتی در فروشگاه‌های داخلی قابل مشاهده نبود. دولت که در چند سال گذشته نفت بیشتری را با قیمت پایین عرضه کرد با خوشحالی از آن یاد می‌کند و همین امر باعث شده تا هزینه‌های جاری کشور روند رو به رشد را طی کند.

توسعه همکاری با بریکس

دکتر وحید شقاقی‌شهری، اقتصاددان با بیان این‌که اقتصاد ایران بشدت وابسته به دلار شده است به جام‌جم گفت: اکنون کالاهای مصرفی زیادی وارد کشور می‌شود که وابسته به دلار است و این موضوع به یک جریان چالشی تبدیل شده و با کمترین تکانه، اقتصاد ایران به لرزش می‌افتد. در حالی که باید از واردات کالاهای مصرفی با ارز دلار ممانعت به وجود بیاید و سیاست‌های حذف دلار در تبادلات بین‌المللی پیگیری شود.

وی اظهار کرد: ایران هم‌اکنون قصد دارد با چند کشور مانند عراق، روسیه و چین مبادلات تجاری را در قالب پیمان‌های پولی دوجانبه انجام دهد که این کار یکی از راه‌های حذف دلار است. همچنین ایران می‌تواند با کشورهای عضو بریکس ارتباطات زیادی برقرار کند به این دلیل که این کشورها تصویب کرده‌اند که معاملات خود را با ارز غیر از دلار انجام دهند و هر کشوری که با کشور دیگر مبادله دارد با ارز یکدیگر مبادله صورت می‌گیرد.

شقاقی‌شهری با بیان این‌که در پیمان‌های پولی دوجانبه بانک مرکزی دو کشور ضمانت لازم را صادر می‌کنند، تصریح کرد: طلا در این کشورها به عنوان ضمانت داده می‌شود و ایران که از این کالا غنی است، می‌تواند براحتی با این کشورها مبادلات زیادی را انجام دهد.

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: برزیل، هند، آفریقای جنوبی، چین و روسیه عضو بریکس هستند. سال گذشته چین و روسیه پیمانی را بستند که به میزان 400 میلیارد دلار مبادلات خود را با ارز غیر از دلار انجام دهند تا از ارزش دلار بکاهند و ارزش پول ملی خود را بالا ببرند.

ثبت سفارش با ارزی غیر از دلار

علی فراهانی، مدیرکل تنظیم مقررات سازمان توسعه تجارت درباره حذف دلار از مبادلات بین‌المللی به جام‌&zwjzجم گفت: اکنون هر ثبت سفارشی که در سازمان توسعه تجارت انجام می‌&zwjzشود بر اساس یورو است و ارز دلار را به طور رسمی برای انجام معاملات حذف کردیم.

دکتر مهدی صادقی &zwjzشاهدانی، رئیس دانشکده اقتصاد دانشگاه امام &zwjzصادق (ع) با بیان راهکار حذف دلار در مبادلات تجاری بین‌المللی به جام‌&zwjzجم گفت: حذف دلار از تبادلات بین‌المللی به طور صد در صد امکان‌&zwjzپذیر نیست اما تا حدی و با در نظر گرفتن سیاست &zwjzهایی در این زمینه می‌&zwjzتوان از ارزش آن کاست.

وی افزود: یکی از سیاست &zwjzهایی که باید به کار گرفته شود پیمان &zwjzهای پولی دو جانبه است که در این روش دو کشور متعهد می‌&zwjzشوند مبادلات تجاری &zwjzشان را با استفاده از ارز دو کشور انجام دهند و در این صورت برخی مشکلاتی که ناشی از وابستگی به دلار وجود دارد، از بین می‌&zwjzرود.

صادقی &zwjzشاهدانی با اشاره به این &zwjzکه مساله اساسی در پیمان دوجانبه پولی تراز واردات و صادرات دو کشور است، تصریح کرد: اگر این توازن وجود نداشته باشد قطعاً مشکلاتی به وجود خواهد آمد اما اگر میزان صادرات و واردات با هم برابر باشند، مبادلات تسهیل خواهد شد.

ساز و کار امپریالیستی دلار

پائول کریگ رابرتز، معاون اسبق وزارت خزانه &zwjzداری آمریکا در دولت رونالد ریگان در گفت‌&zwjzوگویی اخیر خود با جام‌&zwjzجم به نقش محوری دلار در سیاست &zwjzهای آمریکا اشاره کرد و درباره قدرت واشنگتن در همراه کردن کشورهای دیگر با خود گفت: تنها دلیلی که آمریکا را به چنین قدرتی رسانده، تسلیم شدن و همراهی احمقانه کشورهای دیگر با ساز و کار امپریالیستی دلار آمریکاست. همه کشورها از دلار به عنوان پول جهانی استفاده می‌&zwjzکنند و تبادلات مالی خود را نیز با ساز و کار غربی سوئیفت انجام می‌&zwjzدهند و همین مساله است که به واشنگتن قدرت اثرگذاری بر روابط بین‌الملل را می‌&zwjzدهد.